

JANE GOODALL – EGY ÉLET A CSIMPÁNZOKÉRT

Jane Goodall 1934-ben született Angliában, Londonban. Kisgyermekkorától kezdve rajongott az állatokért, nagy érdeklődéssel figyelte meg a viselkedésüket. Saját elmondása szerint 8 évesen, miután elolvasta a Tarzan és a Dr. Dolittle című könyveket, elhatározta, hogy kutató lesz Afrikában. Jane Goodall nem csupán valóra váltotta gyermekkori álmait, de messze túlszárnyalta azokat.

A kutatópályájához vezető első lépéseket 22 évesen tette meg, amikor egyik iskolatársa farmjára utazott Kenyába. Itt ismerkedett meg dr. Louis Leakey híres antropológus-paleontológussal. Leakey-t lenyűgözte a fiatal lány tudása, s mivel éppen segédet keresett kutatásához, Goodallt kérte fel a munkára. Leakey úgy vélte, hogy az emberiség evolúciójának mélyebb megismeréséhez járulhatna hozzá, ha a csimpánzokról szélesebb ismeretanyaggal rendelkeznenk. Arra kérte Goodallt, hogy utazzon Tanzániába, és figyelje meg a szabadon élő csimpánzok viselkedését. Leakey ekkor tízévnyi kutatómunkát tartott szükségesnek, Goodall ezt nagyon soknak tartotta, és háromévnyi munkát vállalt. Akkor még nem is sejtette, hogy a Gombe Nemzeti Park csimpánzai egy életre rabul ejtik majd a szívét.

Érdekel, hogy hogyan élhet egy kutató? Kattints **IDE**, és tegyél egy sétát Jane Goodall tóparti kutatóházában!

1960. július 14-én érkezett a Tanganyika-tó partján fekvő Gombe-ba, a csimpánz rezervátum területére (Gombe Stream Chimpanzee Reserve). Utazására elkísérte édesanyja is, mivel a helyi hatóságok nem engedélyezték, hogy egyedül költözzön a területre. Jane úgy vágott bele ebbe az életre szóló kalandba, hogy semmilyen felkészítésen, kiképzésen nem vett részt, minden felszerelése jóformán egy távcső és egy notesz volt. A gyermekkori álom valóra váltásának izgalmával telve vetette bele magát

az erdőbe, ahol a szeretett csimpánzok éltek. A kutatómunka nem volt nehézségektől mentes. Igen sok idő eltelt, mire Jane egyáltalán megpillanthatta az állatokat. Felfedezte, hogy az erdő mellett, nem messze van egy fennsík, ahonnan remekül belátja a csimpánzok élőhelyét. Ideje nagy részét ott töltötte, ugyanazon a helyen ülve, ugyanolyan natúr színű ruhadarabokban, bízva abban, hogy egy idő után megszokják majd a jelenlétét az állatok. Soha senki előtte nem kutatta ilyen alaposággal a csimpánzokat, és senki más élete nem kötődött ily módon egy csimpánz családéhoz sem, mint Jane-é. A csimpánzok

AGORA

TUDOMÁNYOS
ÉLMÉNYKÖZPONT
DEBRECEN

ebben az időben kevésbé ismert állatok voltak. Jane kutatásai ugyanakkor úttörő eredménnyel szolgáltak. Ő volt az első, aki megfigyelte, hogy a csimpánzok nemcsak eszközök használatára, de azok készítésére is képesek: a természetből fűvel és bottal piszkálták ki a termeszeket, a páviánok elkergetéséhez szintén botot használtak; a megszerzett tudást pedig tanulóssal elsajátították egymástól. Ezt megelőzően a kutatók úgy gondolták, hogy az eszközhasználat kizárólag az emberi faj sajátossága, ám ez a felfedezés mindent megváltoztatott. Goodall előtt a csimpánzokról úgy tudták, hogy nem esznek húst. Jane számolt be először arról, hogy a csimpánzok szervezeten vadásznak az erdőben, és esznek a préda húsából.

Megfigyelte továbbá a csimpánzok páratlanul gazdag nonverbális jelekből álló és a hangadás útján folyó kommunikációját is. Leírta a boldogság, a félelem vagy éppen a szomorúság hangjait. Ő volt, aki először rámutatott arra is – miután két család összecsapását végignézte –, hogy a csimpánzok, méginkább bizonyítva az emberekkel való hasonlóságot, brutális kegyetlenkedésre is képesek fajtársaikkal szemben. Jane Goodall etológiai eredményei új kapukat nyitottak meg a tudomány eme szegletében.

Goodall 1963-ban vált híressé, amikor megjelent a *My Life Among the Wild Chimpanzees*, vagyis az *Életem a vad csimpánzok között* című írása a *National Geographic* magazinban. Később egy film is készült a történetéről, mely nemzetközi sikert hozott a számára.

A kutatómunka mellett egyre inkább szembesült a csimpánzok veszélyeztetett helyzetével. Ráébredt arra, hogy ha meg akarja óvni a csimpánzokat és az élőhelyeiket, akkor el kell hagynia Gombe-t, és meg kell próbálnia az emberek gondolkodásmódján változtatni. 1977-ben alapította meg a Jane Goodall Intézetet, melynek célja, hogy a csimpánzok kutatása folytatódhasson, és az ifjú kutatójelölteket támogassa, koordinálja. Az intézetnek hazánkban is van központja: <http://www.janegoodall.hu/>. Goodall elkezdett konferenciákra járni, előadásokat tartott, és írt. Célja az érzékenyítés volt. Fel kívánta hívni az emberiség figyelmét az élővilág sérülékenységre, az emberiség felelősségre a bolygó állapotáért, az egyedeknek a fajtól függetlenül járó tisztelet fontosságára. 1991-ben *Roots and Shoots* (Gyökerek és rügyek) névvel tanzániai diákok csoportjával indított programot. Ennek célja, hogy a fiatalok szemléletének formálásával a társadalomnak egy aktív, tenni akaró, felelős rétege alakuljon ki. A környezeti nevelési hálózat csaknem 100 országban, mintegy 150 000 taggal működik. Ugyanebben az évben létrejött egy rehabilitációs központ is, ahol sérült csimpánzok megmentésével foglalkoznak.

AGORA

TUDOMÁNYOS
ÉLMÉNYKÖZPONT
DEBRECEN

Bár Jane Goodall Gombe-n töltött évei alatt megfigyelt más fajokat is – például a foltos hiénákat és az Anubisz páviánokat is – neve mégis a csimpánzok kutatásával forrt össze. Goodall egy ikon, igazi úttörő, bátor és önzetlen élete példaértékű minden ember számára. Munkája elismeréséért számos címet és kitüntetést is kapott, többek között 2002-ben az ENSZ Békenagykövete címet nyerte el, 2004-ben pedig a Brit Birodalom Hölgyévé (Dame) nevezték ki, mely egyenértékű a lovagi ranggal. Életét a mai napig igen aktívan tölti, évente 300 napot utazik, előadásokat tart, kiáll az emberi jogokért, a békéért, küzd a nyomor és az éhínség megszüntetéséért, szónokol a természetvédelem, és a veszélyeztetett fajok megővése mellett. Mindemellett rendkívül optimista; a kérdésre, miszerint mi az ő hivatása, azt válaszolta: „hitet adni az embereknek”.

Források:

<http://www.janegoodall.org/>

<http://www.nationalgeographic.com/explorers/bios/jane-goodall/>

Itt egy rövid angol nyelvű intejút találsz Jane-nel: <https://www.youtube.com/watch?v=99gJKzINNow>

Élete időrendben: <http://www.janegoodall.org/our-story/timeline/>

Film a vadon élő csimpánzokról: <https://www.youtube.com/watch?v=rTgU-cBr7xg>

Önéletrajz: http://www.janegoodall.org/wp-content/uploads/2016_Bio_Long_JaneGoodall.pdf

Csimpánzvédő alapítvány: <http://ngambaisland.org/>

JGI Magyarország: <http://www.janegoodall.hu/>

<https://www.youtube.com/watch?v=k5Q6-hh49mU>

<https://www.youtube.com/watch?v=uD46VvwRbcg>

<http://www.erdekesvilag.hu/tag/gombe-nemzeti-park/>

<http://www.erdekesvilag.hu/magyarorszagra-latogatott-jane-goodall-a-legendas-csimpanzkatato/>

https://www.ted.com/talks/jane_goodall_on_what_separates_us_from_the_apes?language=hu#t-101337